

ПРАВИЛНИК
О БЛИЖИМ УСЛОВИМА ОРГАНИЗОВАЊА ЦЕЛОДНЕВНЕ НАСТАВЕ И ПРОДУЖЕНОГ БОРАВКА
(*"Сл. гласник РС", бр. 77/2014*)

Предмет Правилника

Члан 1

Овим правилником утврђују се ближи услови за организовање целодневне наставе и продуженог боравка и то: организација образовно-васпитног рада, време остваривања, начин остваривања, место остваривања и услови и поступак за формирање група и одељења продуженог боравка и целодневне наставе.

Основна школа (у даљем тексту: школа), уз сагласност министарства надлежног за послове образовања, организује продужени боравак и целодневну наставу као посебне облике образовно-васпитног рада, ради остваривања одређених социјално-педагошких циљева и задатака.

Члан 2

Продужени боравак је посебан облик образовно-васпитног рада са ученицима који се реализује у школи после или пре часова редовне наставе и у оквиру кога ученици имају самосталан рад и низ различитих облика слободних активности и један оброк.

Целодневна настава је посебан облик образовно-васпитног рада у коме се смењују часови редовне наставе и различити облици слободних активности и у оквиру кога ученици имају један оброк и час самосталног рада. У зависности од потреба и услова школа се опредељује за групе продуженог боравка или одељења целодневне наставе, а може да има и оба облика организовања.

Члан 3

Продужени боравак и целодневна настава може да се организује у првом циклусу основног образовања и васпитања. Обухват ученика у продуженом боравку и целодневној настави усклађује се са исказаним потребама родитеља, односно старатеља и могућностима школе.

Продужени боравак и целодневна настава у школи за ученике са сметњама у развоју може да се организује и у другом циклусу основног образовања и васпитања.

Члан 4

Продужени боравак и целодневну наставу реализују наставници који испуњавају прописане услове у погледу степена и врсте образовања наставника и стручних сарадника у основној школи.

Приликом остваривања продуженог боравка и целодневне наставе наставник нарочито води рачуна, и то: о васпитању и образовању ученика, предузимању превентивних мера ради очувања здравља ученика, помагању у учењу и раду, подстицању ученика на самостални рад и стицање радних навика, развоју социјалних и комуникацијских вештина, аналитичко-истраживачком раду за потребе вредновања квалитета рада, сарадњи са родитељима, сарадњи са локалном заједницом, сарадњи са установама културе, као и са свим другим релевантним установама које се индиректно или директно укључују у рад школе.

Услови за формирање група продуженог боравка и одељења целодневне наставе

Члан 5

За добијање сагласности за формирање група продуженог боравка и одељења целодневне наставе потребно је да школа испуњава кадровске, просторне и материјално-техничке услове, у складу са правилником који регулише нормативе простора, опреме и наставних средстава у школи.

Групе продуженог боравка могу да буду хомогене (формиране од ученика једног одељења, као и од ученика из одељења истог разреда) и хетерогене (формиране од ученика различитих разреда).

Одељења целодневне наставе организују се за ученике једног одељења.

Број ученика у одељењу целодневне наставе и групи продуженог боравка одређује се у складу са законом.

Члан 6

Ради добијања сагласности за отварање одељења целодневне наставе и групе продуженог боравка, школа подноси захтев министарству надлежном за послове образовања (у даљем тексту: Министарство), преко надлежне школске управе.

Уз захтев из става 1. школа прилаже следећу документацију, и то: иницијативу савета родитеља, сагласност наставничког већа, одлуку школског одбора и елаборат о образовно-васпитном раду целодневне наставе, односно продуженог боравка.

Организација рада у продуженом боравку и целодневној настави

Члан 7

Сви облици и видови образовно-васпитног рада са ученицима у продуженом боравку и целодневној настави остварују се у складу са наставним планом и програмом, школским програмом, развојним планом школе и годишњим планом рада школе.

Образовно-васпитни рад у продуженом боравку се организује у школи пре или после часова редовне наставе, у оквиру кога ученици имају један оброк, самосталан рад и низ различитих облика слободних активности.

Образовно-васпитни рад у целодневној настави се остварује кроз: редовну наставу, самостални рад ученика и активности у слободном времену.

Редовна настава се реализује из предмета прописаних наставним планом и програмом.

Самосталан рад ученика се остварује са најмање једним школским часом дневно.
Активности у слободном времену се остварују са најмање три школска часа дневно.

Члан 8

Реализацију, односно структуру смене наставних активности, самосталног рада и слободних активности у оквиру продуженог боравка и целодневне наставе школа ближе уређује у школском програму и развојном плану школе.

Структура активности у целодневној настави садржи: организовани прихват деце, редовну наставу, самостални рад ученика, више различитих активности у слободном времену и период дежурства.

С обзиром на време које деца проведу у школи планирањем дневног распореда треба да се води рачуна о оптерећењу ученика и смени обавезних и слободних активности, периода рада и периода организованог одмора за ученике.

У току школске године сваки разред, једном у току тромесечја у оквиру отвореног дана за заинтересоване учеснике образовно-васпитног рада у школи и родитеље приказује резултате рада настале у оквиру слободних активности путем тематског уређења школског простора, јавних часова, приредби и слично.

Члан 9

Ради унапређивања физичког, интелектуалног и емоционалног развоја ученика и заштите њиховог здравља школа треба да омогући:

- педагошки и психолошки ритмички распоред часова којим се уважава сложеност садржаја програма и потреба за смењивањем мировања и кретања;
- истовремено организовање слободних активности са групама ученика;
- обезбеђивање корелације у свим областима рада;
- свакодневно организовање паузе у трајању по два-три минута, и то на свим часовима када се осети замор ученика уз музику и спортске активности;
- подстицање ученика на самоорганизовање, самопослуживање и самопроверавање;
- ангажовање родитеља и осталих ученика и других сарадника у остваривању одређених програмских и других одабраних задатака у животу и раду школе;
- стално настојање да више од половине времена проведеног у школи буде испуњено активностима и начинима рада који обезбеђују кретање и комуникацију.

Члан 10

Код организације продуженог боравка и целодневне наставе школа омогућава:

- правилну и ефикасну поделу послова на оба наставника који раде у одељењу целодневне наставе, што подразумева подједнак број часова у свим видовима рада са ученицима;
 - правилну и ефикасну смену часова редовне наставе и различитих облика слободних активности.
- Наставници који раде у групама продуженог боравка и у одељењима целодневне наставе организују се на нивоу школе и шире, ради стручно-педагошког усавршавања и размене искустава и учествују у раду седница одељењских већа, наставничког већа, стручних већа и тимова школе.

Самостални рад ученика

Члан 11

У оквиру самосталног рада ученика у продуженом боравку и целодневној настави, ученици организовано и плански, уз стручно-педагошку помоћ и сарадњу са наставником утврђују, продубљују, примењују и усвајају нова знања, умења и навике.

У продуженом боравку се у оквиру активности самосталног рада реализују активности које би иначе ученик радио у виду домаћих задатака.

На часовима самосталног рада, ученику се могу задавати следеће активности: читање обавезне школске и домаће лектире, читање листова и часописа за децу, коришћење правописа, лексикона, енциклопедија, као и савремених, електронских и мултимедијалних наставних средстава као извора информација, извођење и израда различитих практичних радова, рад на пројектима и друго.

У целодневној настави и продуженом боравку самостални рад ученика реализује се у складу са наставним планом и програмом.

Код самосталног рада ученика, превасходни задатак наставника је да их уводи у различите методе и технике учења које одговарају индивидуалним карактеристикама и потенцијалима сваког појединог ученика.

Задаци урађени на часовима самосталног рада се анализирају, исправљају и вреднују, али се не оцењују.

Активности у слободно време

Члан 12

Активности у слободном времену ученика имају првенствено рекреативно-забавни и стваралачки карактер и оне могу бити: едукативне, радне, културно-уметничке и спортске и организују се на принципу потпуне слободе избора, добровољности, самоорганизованости ученика у оквиру различитих група и колектива, како би омогућиле да у њима ученици стварају, откривају, представљају, увежбавају, одмеравају, изражавају речима, звуцима, покретима, бојама и другим разноврсним облицима и средствима.

У активностима из става 1. овог члана, ученици учествују без обзира на узраст, а у зависности од интересовања за садржаје који се организовано и плански нуде.

Активности из става 1. овог члана, планирају се и програмирају Годишњим планом рада школе, а у њиховој реализацији могу учествовати и сарадници који су директно или индиректно укључени у образовно-васпитни

процес (ученици који не похађају целодневну наставу, односно продужени боравак, родитељи, студенти, будући наставници и васпитачи, представници организација које се баве децом и бригом о деци и други). Активности у слободном времену организују се на начин да ученици на креативан и забаван начин проводе време и задовољавају своја интересовања, а истовремено и предахну и одморе се.

Активности у слободном времену могу да се организују у учионици (одељењу или разреду), а могу да се организују ван учионице, ако то школа може да обезбеди.

Могуће је организовати више активности истовремено, у групама, а ученици се укључују у те активности према афинитетима.

Активности у слободном времену се организују тако да омогућавају активно ангажовање ученика и кретање, а могу бити:

- спортске активности - могу се реализовати у простору физкултурне сале, свечане сале, школског дворишта и паркова у близини школе. Наставник може да организује спортска такмичења на нивоу од првог до четвртог разреда, кроसेве као и такмичења у оквиру сарадње на нивоу општине и града;
- дружење у оквиру разреда - учитељи са ученицима истог разреда планирају активности сходно интересовању ученика и могу се реализовати у простору учионице, свечане сале, мале сале, школског дворишта и паркова у близини школе;
- креативне радионице - које се организују на нивоу школе, могу бити из различитих области: музика, ликовна уметност, сценски приказ и драма, рецитовање, ритмика, литерарне активности, екологија, неговање народне традиције, школска радио и телевизијска станица, школске новине и друго, у складу са личним интересовањем ученика, као и на основу посебних способности појединих ученика;
- друштвене активности - организују се у оквиру сваког одељења, већа и на нивоу од првог до четвртог разреда. Реализација друштвених активности се одвија у просторијама школе, културним установама (позоришта, музеји, биоскопи, библиотеке), и просторима на којима се одвијају културне манифестације током школске године. У оквиру друштвених активности које се организују у школи ученици могу да играју друштвене игре (домине, шах, слагалице, монопол, танграм и друге друштвене игре);
- културне активности - наставник планира посете различитим културним установама, историјским објектима и слично, у складу са могућностима које пружа локална заједница;
- гледање позоришних и филмских представа, односно телевизијских емисија;
- праћење изложби и учествовање у манифестацијама;
- учествовање у хуманитарним акцијама;
- учествовање у еколошким акцијама;
- припремање културно-уметничких програма;
- уређење учионице у складу са могућностима и жељама ученика;
- обележавање празника и тематских дана;
- израда тематских panoа;
- активности које ће омогућити интердисциплинарни приступ и обезбедити корелацију наставних садржаја, а у складу са узрастом ученика;
- друге активности у складу са интересовањима ученика.

Члан 13

Овај правилник ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у "Службеном гласнику Републике Србије".

Predmet Pravilnika

Uslovi za formiranje grupa produženog boravka i odeljenja celodnevne nastave

Organizacija rada u produženom boravku i celodnevnoj nastavi

Samostalni rad učenika

Aktivnosti u slobodno vreme

Na osnovu člana 36. stav 3. *Zakona o osnovnom obrazovanju i vaspitanju* ("Sl. glasnik RS", br. 55/2013) kojim je dato ovlašćenje ministru nadležnom za poslove obrazovanja da propiše bliže uslove organizovanja celodnevne nastave i produženog boravka, donet je *Pravilnik o bližim uslovima organizovanja celodnevne nastave i produženog boravka* ("Sl. glasnik RS", br. 77/2014, stupa na snagu 1.8.2014. godine - dalje: Pravilnik)

Pravilnikom se utvrđuju **bliži uslovi** za organizovanje celodnevne nastave i produženog boravka i to:

- **organizacija** obrazovno-vaspitnog rada,
- **vreme, način i mesto** ostvarivanja, i
- **uslovi i postupak za formiranje grupa i odeljenja** produženog boravka i celodnevne nastave.

Organizacija celodnevne nastave, produženog boravka i nastave u prirodi, pre donošenja Pravilnika, bila je uređena *Pravilnikom o nastavnom planu i programu osnovnog obrazovanja i vaspitanja* ("Sl. glasnik RS - Prosvetni glasnik", br. 2/91), u delu programa, u formi uputstva kojim je bilo propisano da osnovna škola organizuje produženi boravak i celodnevnu nastavu, kao oblike obrazovno-vaspitnog rada, radi ostvarivanja određenih socijalno-pedagoških ciljeva, humanijeg reagovanja na potrebe preangažovanih roditelja, čime se postiže potpunije obezbeđivanje uslova za intelektualni, emocionalni, moralni, estetski, radni, socijalni i ukupni psihofizički razvoj ličnosti.

Prilikom procenjivanja da li postoje uslovi za otvaranje grupa ili odeljenja produženog boravka ili celodnevne nastave sagledavalo se, pored ostalog, i sledeće: prostorni uslovi, kao i opremljenost škole nameštajem, nastavnim sredstvima, bibliotečkim fondom i drugom neophodnom opremom. Izrada domaćih zadataka učenika organizovala se i izvršavala u školi, i to posebnim, rasporedom predviđenim časovima samostalnog rada ili integralno sa ostalim, nastavnim i drugim časovima rada u školi. Samostalnim radom učenici u produženom boravku i celodnevnoj nastavi organizovano i planski, uz stručno-pedagošku pomoć i saradnju sa nastavnikom, utvrđuju, produbljuju, primenjuju i konačno usvajaju nova znanja, umenja i navike. Zadatak nastavnika bio je da uvodi učenike u metode i tehnike učenja i da doprinosi didaktičko-metodičkoj i programskoj korelaciji sa ostvarivanjima programskih zadataka u ostalim predmetima i vidovima rada. Aktivnosti u slobodnom vremenu učenika imaju prvenstveno rekreativno-zabavni i stvaralački karakter, i one mogu biti: radno-tehničke, proizvodne i humanitarne, zatim kulturno-umetničke, sportske i zabavne. Učenicima u produženom boravku i celodnevnoj nastavi organizovana je ishrana u školi sa najmanje tri obroka (doručak, užina i ručak). Stručni i samoupravni organi, direktor škole i stručni saradnici odgovorni su za organizaciju rada i rezultate u radu u grupama produženog boravka i odeljenjima celodnevne nastave.

Otvoravanje odeljenja celodnevne nastave i produženog boravka za učenike prvog i drugog razreda **za svaku školsku godinu** vrši se **uz saglasnost Ministarstva prosvete, nauke i tehnološkog razvoja, na osnovu zahteva koji škola podnosi Ministarstvu preko nadležne školske uprave**, uz prilaganje odgovarajuće dokumentacije (**inicijativa saveta roditelja, saglasnost nastavničkog veća, odluka školskog odbora i elaborat o opravdanosti ostvarivanja ovakvog oblika obrazovno-vaspitnog rada**). Ministarstvo, u postupku odlučivanja pribavlja mišljenje prosvetnog savetnika i izveštaj prosvetnog inspektora o ispunjenosti uslova za obavljanje ovog vida nastave. Krajnji rok za podnošenje zahteva je 15. avgust tekuće školske godine, za narednu školsku godinu.

Imajući u vidu da je navedeni pravilnik donet daleke 1991. godine, da su se u međuvremenu promenile mnoge okolnosti, zakoni i uslovi ostvarivanja obrazovno-vaspitnog rada, a da je potreba za organizovanjem ovog vida nastave i dalje prisutna, urađen je i objavljen novi Pravilnik.

Može se zaključiti da će se **celodnevna nastava i produženi boravak, kao oblik obrazovno-vaspitnog rada, počev od dana stupanja na snagu Pravilnika, uređivati posebnim podzakonskim aktom i da više neće biti deo podzakonskog akta kojim se uređuje nastavni plan i program osnovnog obrazovanja i vaspitanja.**

Pravilnik se sastoji od pet poglavlja i to: Predmet pravilnika, Uslovi za formiranje grupa produženog boravka i odeljenja celodnevne nastave, Organizacija rada u produženom boravku i celodnevnoj nastavi, Samostalni rad učenika i Aktivnosti u slobodno vreme.

Predmet Pravilnika

U delu kojim se uređuje predmet Pravilnika definisano je da se Pravilnikom uređuje organizacija obrazovno-vaspitnog rada, vreme, način i mesto ostvarivanja i uslovi i postupak za formiranje grupa i odeljenja produženog boravka i celodnevne nastave.

Produženi boravak je oblik obrazovno-vaspitnog rada koji se realizuje u školi, pre ili posle časova redovne nastave, u okviru koga učenici samostalno rade i imaju različite oblike slobodnih aktivnosti, kao i jedan obrok.

Celodnevna nastava je oblik obrazovno-vaspitnog rada u kome se smenjuju časovi redovne nastave i slobodne aktivnosti, uz jedan obrok i čas samostalnog rada. Škola se opredeljuje bilo za jedan od ova dva oblika, bilo za oba oblika organizovanja, zavisno od potreba i uslova koje može da obezbedi učenicima.

Produženi boravak i celodnevna nastava se **organizuju u prvom ciklusu osnovnog obrazovanja i vaspitanja, osim u školama za učenike sa smetnjama u razvoju, gde se može organizovati i u drugom ciklusu.** Ovaj vid nastave realizuju **nastavnici koji ispunjavaju uslove u pogledu stepena i vrste obrazovanja za nastavnike i stručne saradnike u osnovnoj školi.**

Nastavnici su u obavezi da naročito vode računa o vaspitanju i obrazovanju, pomaganju u učenju i radu, podsticanju na samostalan rad i sticanje radnih navika, preduzimanju preventivnih mera radi očuvanja zdravlja učenika, razvoju komunikacijskih i socijalnih veština, saradnji sa roditeljima i sl, što je sve uređeno članom 4. Pravilnika.

Uslovi za formiranje grupa produženog boravka i odeljenja celodnevne nastave

Uslovi za formiranje grupa produženog boravka i odeljenja celodnevne nastave **zavise od kadrovskih, prostornih i materijalno-tehničkih mogućnosti škole**, u skladu sa podzakonskim aktom kojim se uređuje normativ prostora, opreme i nastavnih sredstava u školi.

Grupe produženog boravka mogu da budu formirane kao **homogene ili heterogene** (od učenika istog ili različitih razreda).

Odeljenja celodnevne nastave ne mogu biti heterogena, tj. **moraju biti formirana od učenika jednog odeljenja**.

Broj učenika u odeljenju celodnevne nastave i grupi produženog boravka **određuje se u skladu sa zakonom**.

Kada hoće da ostvaruje jedan od ova dva oblika obrazovno-vaspitnog rada, **škola se obraća zahtevom Ministarstvu**, preko nadležne školske uprave, koji kao i do sada, sadrži:

- **inicijativu** saveta roditelja,
- **saglasnost** nastavničkog veća,
- **odluku** školskog odbora i
- **elaborat o opravdanosti** ostvarivanja celodnevne nastave, odnosno produženog boravka.

Organizacija rada u produženom boravku i celodnevnoj nastavi

Organizacija rada u produženom boravku i celodnevnoj nastavi mora biti **u skladu sa svim dokumentima na osnovu kojih škola obavlja svoju delatnost** i to: nastavnim planom i programom, školskim programom, razvojnim planom i godišnjim planom rada škole.

Obrazovno-vaspiti rad u produženom boravku ostvaruje se **nakon ili pre početka redovne nastave**, u okviru koga učenici imaju samostalan rad, slobodne aktivnosti i jedan obrok. To znači da učenici imaju **jednog nastavnika koji ostvaruje redovnu nastavu i drugog nastavnika sa kojim rade u produženom boravku**.

Obrazovno-vaspiti rad u celodnevnoj nastavi ostvaruje se **kroz redovnu nastavu** (iz predmeta propisanih nastavnim planom i programom), sa najmanje jednim časom samostalnog rada i sa najmanje tri časa slobodnih aktivnosti. Struktura ovih aktivnosti je takva da **obebeđuje organizovani prihvata dece, redovnu nastavu, samostalni rad učenika, različite aktivnosti u slobodnom vremenu i period dežurstva nastavnika**. Pri utvrđivanju ove strukture vodi se računa o opterećenosti učenika i smeni obaveznih i slobodnih aktivnosti, perioda rada i perioda odmora učenika. S tim u vezi je i član 9. Pravilnika kojim je detaljno propisano šta sve škola preduzima da bi se ne samo očuvao, nego i unapredio fizički, intelektualni i emocionalni razvoj učenika i zaštitilo njegovo zdravlje (ritmički raspored časova, organizovanje pauze, angažovanje roditelja, ostalih učenika i saradnika, obezbeđivanje da više od polovine vremena provedenog u školi bude tako organizovano da se obezbeđuje kretanje učenika i njihova komunikacija i sl.). Nastavnici koji rade u odeljenjima celodnevne nastave moraju imati podjednak broj časova u svim vidovima rada sa učenicima.

Samostalni rad učenika i aktivnosti u slobodnom vremenu

Samostalni rad učenika se organizuje i u produženom boravku i u celodnevnoj nastavi. U **produženom boravku** su to **aktivnosti izrade domaćih zadataka**, a u okviru **celodnevne nastave**, na časovima slobodnih aktivnosti se **čita lektira, listovi i časopisi za decu, uči se korišćenju leksikona, enciklopedija i sl**. Prevažodni zadatak nastavnika je da učenike uvodi u različite metode i tehnike učenja koje odgovaraju individualnim karakteristikama i potencijalima svakog pojedinog učenika.

Zadaci urađeni na časovima slobodnih aktivnosti se analiziraju i ispravljaju, ali se ne ocenjuju.

Aktivnosti u slobodnom vremenu se takođe organizuju i u produženom boravku i u celodnevnoj nastavi i **imaju prvenstveno rekreativni, zabavni i stvaralački karakter**. Organizuju se **na principu potpuno slobodnog izbora**, dobrovoljne su i učenici se sami **organizuju u različite grupe i kolektive**, bez obzira na uzrast.

Aktivnosti u slobodno vreme mogu se organizovati **u učionici ili van učionice**, a njihovi **oblici preciznije su određeni članom 12. Pravilnika**. To mogu biti: sportske aktivnosti, kreativne radionice, druženje u okviru razreda, razne društvene i kulturne aktivnosti (pozorišta, muzeji, bioskopi i sl), učešće u humanitarnim, ekološkim akcijama, uređenje učionica i druge aktivnosti, u skladu sa interesovanjima učenika.

